

Християнството в компютърната ера

Тодор Велчев, сдружение ХАРТА

Увод: Моето лично виждане за смисъла на тези дискусии. Църковната територия и богослужебната форма не бива да препятстват диалога и обмена на мнения. Казвам това не само за хората, които за пръв път влизат в тази църква, но и за онези, които отдавна идват в нея. От самото си възникване християнството влиза в активен диалог с невярващия свят, поставя дневния ред на обществото. То запазва и пренася вярата в Христос в продължение на 20 века не в затворена среда и в догматични съчинения, а в сблъсък и спор с други възгледи, под критичния поглед на мислещите хора. Затова и ние, днешните християни, няма защо да се боим от диалога. Още повече, той е много необходим.

За необходимостта от диалог между църквата и съвременното българско общество. Църквата трябва да разбира по-добре обществото, а обществото се нуждае да преоткрие посланието на църквата. Можем да намерим общ език, защото живеем в една страна и в едно и също сложно историческо време. Но за да разбираме добре тази епоха, трябва да вникваме по-дълбоко в мисленето на съвременния човек.

Често чувам риторичният въпрос: “А с какво съвременният човек се отличава от своя древен предшественик?” Променил ли се е човекът и не беше ли казал още старозаветният Еклесиаст, че „*няма нищо ново под слънцето*”. Моят кратък отговор: **човекът се променя по отношение на своите възможности и мечти, но не и по своята същност.**

Последните няколко века онагледяват това. Модерната епоха преминава под знака на облекчаване на човешкия ръчен труд от машината. Този труд обаче се пренасочи към мозъка като диспечер на информация. Затова символ на днешното постмодерно време стана компютърът, основното оръдие на труда. Нека видим как това се отразява на нашия начин на живот и дали сме удовлетворени от това.

I. Постиженията на компютърната ера (осъществени мечти)

1. Човекът е *творческо същество* и има потребност непрекъснато да създава. Но той е и ограничено създание, с крехко здраве, крайно време на живот и много нужди. Това ограничава реализацията на неговия потенциал. Механичните машини и компютрите **спестяват много технически труд на човека** и така се постигат повече резултати за по-кратко време, а също се освобождава време за творчество.
2. Човекът е и същество, което *придобива знания и ги развива*. В това отношение днешната епоха предлага наистина неповторими възможности. Източниците на знание, достъпни чрез Интернет, са просто неизчерпаеми и в повечето случаи безплатни. (пр. Колко време преди обикаляхме книжарници и библиотеки, за да се доберем до някаква ценна книга.) Сега човек **може да посреща несекващия си глад за знания** и информация бързо, придружени от изображения и звук.
3. Но човекът е и *обществено същество* и има нужда да общува със себеподобните си. Особено тежко бремене на епохата на социализма беше, че това общуване беше силно ограничено, особено с чужденци. Добавяме към това скъпите телефони, а и те не винаги бяха достъпни. Сега можем да **говорим евтино и моментално с хора от всички краища на света.**

4. Най-сетне, човекът е същество, което не се задоволява само със своя малък свят, но *иска да открива нови светове*. И в това отношение последните 100 години донесоха сбъднати мечти: организираният туризъм. А компютърната ера добави възможности и за тези, които нямат много пари и време за екскурзии. Чрез Интернет можем да “посетим” страни, където не сме ходили и вероятно никога няма да отидем. Нещо повече, различни компютърни програми могат да **пресъздават с образ и звук цели виртуални, въображаеми светове**, в които ти можеш да играеш различни роли.
5. Човекът е *мислещо и духовно същество*, което има нужда да се задълбочава и да си обяснява света и да познава самия себе си. Тук вече можем да кажем, че компютърната ера създава по-скоро една голяма илюзия: че както вече не е необходим физически труд в много сфери, така един ден **няма да е необходимо и да се мисли**. (Мечтата за изкуствения интелект)

II. Предизвикателствата на компютърната ера и начинът на живот (които отравят постигнатите мечти)

Ако не се лъжа, Бърнард Шоу беше казал: „Пази Боже да се сбъднат най-големите ти мечти”. Това е вярно на лично ниво, защото човек обикновено не знае какво иска и когато получи това, към което се стреми, разминаванията между очаквания и реалност са сериозни и разочарованията – големи. Но то е вярно и на ниво общество, защото ние сме в състояние да предвидим и контролираме всички последствия от нашето развитие. Нека видим какви предизвикателства отправи компютърната ера, редом с постиженията.

1. Наред със спестяването на много технически труд, компютърните технологии и Интернет наложиха *високи изисквания за бързина и обновяване на знанието*. Свърхбързите комуникации неминуемо водят до необходимостта от бърза реакция. Обслужването на сложната технология от своя страна предполага по-висока и разностранна квалификация: компютърна грамотност, чужди езици, постоянно обновяване на уменията (update). Това неимоверно повиши стреса и вътрешното напрежение, че изоставаш и трябва да бъдеш „в час”. Вместо динамиката на създанието нашата епоха ни хвърли в една **бясна надпревара с времето**.
2. *Натоварването на мозъка* също се повиши неимоверно. Непрекъснатият поток информация е истинска агресия върху съзнанието; при това, той трябва да бъде обработен за кратко време. Трудно е това богатство да бъде наречено истинско съкровище на знания, защото знанието все пак трябва да се осмисли, да се подреди, да се систематизира. (Пр. Жаждата за знания и обсъждане на книги – преди и сега.) А затова няма време. Вместо знания, ние получаваме **просто информация**, която много пъти нямаме време да проверим.
3. При тази информационна агресия и забързан ритъм и истинското общуване се оказва много трудно. Защото то е *немислимо без съсредоточено внимание към другия* и необремененост на съзнанието, за да можеш наистина да го чуеш и възприемеш. А това изисква целенасочени и всекидневни усилия, на каквито нашият невротизиран съвременник като цяло не е способен. И интензивното му взаимодействие с другите чрез мрежата е по-скоро обмен на текстове (без препинателни знаци, на кирилица или на латиница, без структура) и на емоции, визуализирани от странни знаци (емотикони). Накратко казано, общуването беше заменено от **комуникация**, в която можеш да споделяш с другия много неща, но не и сърцето си.

4. А когато сърцето остава самотно, *умът и въображението също се изсушават*. И, малко парадоксално, излиза, че човек, който е чел Ръдиърд Киплинг, може по-живо да си представи Индия, отколкото такъв, който непрекъснато гледа снимки и филми за страната от Интернет. Шарените виртуални светове също се оказват доста пусати, защото в тях човек проектира само себе си и това няма как да му носи изживявания; просто по картинен начин вижда нещо познато. Вместо новите светове, за които копнеем, се озоваваме в един **празен виртуален свят**.
5. Така човешките духовни копнежи обикновено се удавят **в повърхностност и пустота**. Без да го съзнават, повечето днешни хора са обзети от консуматорска и комерсиална нагласа. Сериозното го отегчава; той предпочита да се плъзга по повърхността на нещата (да “сърфира” в мрежата). Къде е тогава мястото на философските и светогледните въпроси; въпросите на живот и смърт, за смисъла на всичко? Тези въпроси с цялата им сериозност поставя християнството и е съвсем резонно да се запитаме има ли то място в компютърната ера.

III. Християнството в компютърната ера: насочва се към сърцевината на човека, докато виртуалният свят обсебва “обвивката” му.

Най-напред да дадем отговор на едно голямо предубеждение и недоразумение: че християнството е остаряло по същността си и неадекватно към новите времена. Корените са му в далечна епоха, тогава приложимо ли е днес?

- Християнството е доказало своята независимост от културните форми. През тези 20 века светът се е променял многократно и се е променил почти до неузнаваемост. Но факт е, че християнството не е загубило своята актуалност за много хора, с всякакво образование, произход и частни интереси.
- Християнството подчертава необходимостта от радикална промяна, преобразяване на човека. Тогава, ако човекът като същност се е променил през историята, то не би имало смисъл и послание днес. Но човекът не се е променил същностно – само дълбоките му потребности се проявяват или потискат чрез нови и непознати форми.

Нека тогава да видим какъв отговор може да даде християнството на предизвикателствата на компютърната ера, които понякога заплашват да унищожат човешкото в нас.

1. Дава отговор на въпроса **защо човекът е такъв**, какъвто го описахме по-горе. Божият образ в човека. То може да покаже също защо човек се чувства неудовлетворен и защо все нещо му убягва, макар че е постигнал толкова забележителни успехи в хода на историческото развитие. Осмисля плода от труда, като ни освобождава от нездравия стремеж към непрекъснати и бързи резултати. Човекът и неговото спасение (възстановяване на цялостността му) са по-важни от резултатите.
2. Предлага му да “се гмурне” под повърхността. Всред хаоса от информация, изказвания, мнения и манипулации, човек копнее за **дълбоко и удовлетворяващо познание на Истината**. Живият глас на Божието откровение в контраст с изкуствените и нечовешки гласове на съвременността. (Библията обаче изисква задълбочено внимание.)
3. Църквата като истинско общение с всякакви хора. Вярата ни прави способни на истинско общуване чрез общуването с Бога.

4. Предлага “реален виртуален свят” (Божие царство). Посочва му изход от смазващото всекидневие: не чрез бягство от света, а чрез победа над неговите закони. Извън виртуалния свят можем да живеем смислен живот.

Заключение: Християнството прави човека истински човек в една все по-дехуманизираща реалност. Това поставя темата за човешката личност (на следващата ни дискуссия през месец май).